

Студент 4 курсу
факультету менеджменту та маркетингу ХНЕУ

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ У ТЕПЛОВІЙ ЕНЕРГЕТИЦІ УКРАЇНИ

Анотація. Визначено основні теоретико-методологічні засади формування та функціонування інноваційних кластерів у тепловій енергетиці України.

Аннотация. Определены основные теоретико-методологические принципы формирования и функционирования инновационных кластеров в тепловой энергетике Украины.

Annotation. The basic theoretic and methodological principles of forming and functioning the innovative clusters in thermal energy sector of Ukraine are determined.

Ключові слова: інноваційний кластер, кластеризація, теплоенергетичний кластер, кластерна політика.

В умовах ринкової глобалізації вирішальний вплив на темпи розвитку національних економік має застосування таких інтеграційних виробничих об'єднань, як: партнерства, мережі, стратегічні альянси та їх найефективніші організаційні форми – інноваційні кластери, які є основою для більшості діючих національних інноваційних систем. Інноваційні кластери забезпечують взаємну узгодженість технологічних, економічних і значною мірою соціальних параметрів інноваційного зростання.

У результаті реалізації стратегії інноваційного розвитку національної економіки, були визначені пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні, перше місце серед яких посідає освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії. Тому велика роль в активізації інноваційних процесів належить формуванню теплоенергетичних кластерів.

Проблеми формування і функціонування кластерів знайшли своє вирішення у наукових публікаціях багатьох зарубіжних авторів, зокрема в працях В. Бандурина, В. Гжегожа, С. Долгова, М. Портера, А. Ругмана, П. Самуельсона. Теоретичні аспекти формування конкурентоспроможних кластерів та впровадження ефективного механізму управління регіоном знайшли своє відображення у публікаціях А. Александрової, О. Кучеренка, Базилевича І. В., З. Варналія, М. Войнаренка, Б. Губського, П. Єщенко, М. Тимчука, А. Філіпенка, В. Чужикова. Разом із тим у вітчизняній науковій літературі не існує цілісного дослідження проблем та перспектив створення теплоенергетичних кластерів.

Тому метою статті є визначення теоретико-методологічних засад

формування і функціонування інноваційних кластерів у тепловій енергетиці України.

Кластеризація теплової енергетики як будь-якої сфери матеріального чи нематеріального виробництва передбачає не створення нових суб'єктів господарювання, а об'єднання на добровільних та взаємовигідних засадах існуючих виробників енергоносіїв, постачальників, мережних і управлінських структур, які формують спільну стратегію інноваційного розвитку теплової енергетики в межах певного регіону.

До теплової енергетики відносяться теплові електростанції (ТЕС), котельні установки, електричні і теплові мережі. У нинішніх умовах тепловими електростанціями виробляється 46,6 % електричної та понад 27 % теплової енергії, що використовуються в країні, основним споживачем якої є соціальна сфера.

Виробництво теплової енергії належить до локального виробництва. Це продукція, яку не можна перевозити з одного регіону чи міста в інші. Теплова енергія є сприятливою продукцією для забезпечення соціальної сфери і використання інноваційних технологій, а для її активізації потрібно формувати інноваційні кластери [1].

Одним із привабливих кластерів соціальної сфери (житлово-комунальної) може бути теплоенергетичний (тепловий) кластер, який має особливу форму кластерної моделі, оскільки теплопостачання і житлово-комунальне господарство відносяться до виду діяльності, орієнтованої, перш за все, на внутрішній ринок, основною продукцією якого є тепла енергія (пара і гаряча вода) й забезпечення обслуговування сучасного комфортного житлового фонду.

Теплоенергетичний кластер – це добровільне галузеве територіальне об'єднання підприємницьких структур, наукових, громадських організацій, органів місцевої влади з метою підвищення конкурентоспроможності власної продукції, робіт, послуг та сприяння економічному розвитку регіону [2].

Для створення регіонального інноваційного теплоенергетичного кластера необхідні певні передумови, основними з яких є:

зацікавленість органів влади в кластерному варіанті розвитку економіки регіону та розширенні кооперації і співробітництва;

наявність основоположних підприємств і власників, які потенційно зацікавлені у співробітництві для розвитку кластера;

високий інноваційно-технологічний рівень підприємств і організацій.

Теплоенергетичний кластер на основі інновацій має поєднувати значну кількість підприємств, організацій і компаній теплової енергетики, що спеціалізуються на виробництві та відпуску енергії, постачанні, розподілі й транспортуванні продукції до споживача, а також проектно-вишукувальні, конструкторські, ремонтні, будівельно-монтажні, режимно-налагоджувальні роботи. У кластер входять також підприємства й організації інфраструктури, що надають торговельні, маркетингові, аудиторські, юридичні, інформаційні, освітні та науково-дослідні послуги, організації інноваційної інфраструктури й інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва: бізнес-інкубатори, технопарки, промислові парки, центри трансферу технологій, центри енергозбереження; центри та агентства з розвитку підприємництва, залучення інвестицій, державні й муніципальні фонди підтримки підприємництва, фонди сприяння кредитуванню.

Керувати кластером, як свідчить практика, повинна суспільна некомерційна організація, засновниками якої є учасники кластера, громадські організації, органи влади регіону. Це сприятиме зростанню впливу громадянського суспільства,

застосуванню нових форм соціального контролю, що об'єднують права з відповідальністю [3].

Успішним прикладом упровадження теплоенергетичного кластеру є досвід Казахстану, де вдалося створити декілька паливно-енергетичних кластерів (ПЕК). З них особливо виділяється Павлодар-Екибастузський ПЕК. На його території зосереджені найбільші в країні енерго- та електровиробляючі потужності, розташовані крупні родовища вугілля.

У Росії найуспішніше відбувається формування енергетичних кластерів у Республіці Татарстан і в Сибіру. До складу енергетичного кластера Татарстану входять суб'єкти комунальної енергетики, виробники енергетичного устаткування і комплектуючих для нього, а також Казанський державний енергетичний університет [4].

Основною метою теплоенергетичного кластера є досягнення конкретного економічного результату – виробництво конкурентоспроможної продукції (теплової та електричної енергії), що сприятиме підвищенню ефективності діяльності учасників кластера та прискоренню розвитку економіки регіону.

Очікувані результати впровадження регіональних інноваційних теплоенергетичних кластерних технологій такі:

- виникнення ефективних механізмів взаємодії держави і бізнесу щодо прискорення інноваційної модернізації системи теплозабезпечення соціальної сфери регіону;

- реально можливий перехід науки й освіти від дотаційної до високоприбуткової економічної галузі;

- високий рівень зайнятості на підприємствах і організаціях, які входять до кластера;

- придбання і впровадження критичних технологій, новітнього теплоенергетичного устаткування;

- зниження витрат на інноваційну модернізацію устаткування джерел тепlopостачання (ТЕС, котелень), теплових мереж, індивідуальних теплових пунктів завдяки передачі частини робіт партнерам, які спеціалізуються на конкретних видах діяльності;

- підвищення ефективності процесів забезпечення генерування, розподілу, транспортування теплової енергії і тепlopостачання;

- поступова інтеграція регіонів у глобальну господарську систему;

- стимулювання розвитку малого і середнього підприємництва у сфері тепlopостачання в регіоні;

- створення нових інноваційних підприємств на основі успішної комерціалізації технологій;

- розширення можливості залучення фінансових ресурсів у розвиток систем тепlopостачання шляхом об'єднання таких можливостей усіх учасників кластера, а також для надання гарантій на одержання кредитних ресурсів;

- можливість зниження собівартості теплової енергії та послуг підприємств і організацій, що входять до кластера.

Підводячи підсумок сказаному, можна зробити висновок про те, що формування інноваційних теплоенергетичних кластерів має велике значення в підвищенні конкурентоспроможності регіону та активізації інноваційної діяльності, що дасть можливість запровадження ефективної системи енергозбереження на засадах використання місцевих і поновлюваних джерел енергії. А для цього треба створити передумови для ефективного використання механізмів фінансової підтримки реалізації кластерної політики, що надається із коштів державного бюджету та вдосконалити механізми фінансової підтримки розвитку кластерів, а

також надавати потрібну методичну, інформаційно-консультативну та освітню підтримку їх розвитку.

Наук. керівн. Ястремська О. М.

Література: 1. Цукерман В. А. Проблемы и возможности кластеров как метода активизации инновационного развития экономики [Электронный ресурс] / Цукерман В. А. – Режим доступа : <http://stepscenter.ho.ua/A08>. 2. Соколенко С. І. Інноваційні кластери – механізм підвищення конкурентоспроможності регіону [Електронний ресурс] / С. І. Соколенко. – Режим доступу : <http://ucluster.org/sokolenko/2008/07/innovacijny-klastery-mexanizm-pidvyshhennya-konkurentospromozhnosti-regionu>. 3. Концепція кластерної політики в Україні / Федоренко В. Г., Тугай А. М., Бойко А. Ф. та ін. // Економіка та держава. – 2008. – № 11. – С. 5–15. 4. <http://www.technopark.by/business/228.html>.